

El camí de les llàgrimes

Posted on 29 novembre, 2010 by Giliet de Florejacs

<http://giliet.wordpress.com/>

Fa més de dos mil anys, la nostra comarca va viure la primera història d'amor entre una noia de la terra, la ilergeta Noguera, filla de poblat de Balaguero, i un foraster, el romà Urgellius, legionari del castre de Tàrrégum. Narra la llegenda com, davant la negativa de la tribu a aquella relació -considerada pels bel·licosos ibers d'un mestissatge indigne i contra natura-, la parella va decidir fugir cap a Barcino. Malgrat els seus esforços, els nostres herois foren encaçats i finalment aturats pels seus perseguidors al peu del tossal de Gàver, on l'Urgellius va caure ferit de mort per les sagetes dels arquers d'Indíbil. Amb el cor trencat pel dolor, la Noguera va arrencar un plor intens i la torrentada de les seues llàgrimes s'obrí camí vers ponent, entre turons, valls i planes, fins arribar al seu poble natal, on tot el líquid desconsol es vessà al riu Segre. Esgotades les energies, la noia caigué morta allí mateix, però el doll no cessà, perpetuant-se en una font que engendrà el riu Sió, les aigües del qual brollen de la Segarra i abracen les terres de l'Urgell i la Noguera.

D'aleshores ençà, el Sió esdevingué l'artèria que regà el cor d'una terra eixuta i assedegada. Pel camí que en segueix la ribera hi transitaren infinitat de pobles que deixaren petges constitutives d'una identitat pròpia: a banda i banda de la llera s'hi bastiren torres orgulloses i castells inexpugnables, esglésies romàniques i santuaris barrocs, molins fariners i reguers enxarxats, peixeres i rescloses, bancals i cabanes... El territori vivificat pel riu, a voltes canviant i inestable, sovint insegur i guerrejat, però sempre objecte del desig, es poblà de petits nuclis rurals. Desenvolupant el potencial agrari de la terra i amb el pas del temps, les comunitats pageses definiren un paisatge humanitzat, dotat de forta personalitat i caràcter.

No obstant, va arribar un moment en què, tot i seguir xuclant-ne les aigües, la gent va girar l'esquena al riu. La seva llera es va anar omplint de canyissos i brossa i les seves aigües, cada cop més escadusseres i invisibles, de mica en mica esdevingueren l'abocador de detritus humans i animals, de compostos químics i residus d'una societat abocada a una neguitosa deriva vers destins incerts... Projectes faraònics de cursos artificials d'aigua, que transcorren perpendiculars al seu eix, i obscurs plans hidrològics han pretès demostrar que la civilització ja no necessita el riu. El camí que seguia el seu curs s'ha anat perdent, emboscat, llaurat o barrat, i s'ha substituït per alternatives ràpides llustrosament asfaltades, més adients a la pulsio accelerada i angoixant de l'home modern.

Darrerament, però, el riu Sió reivindica la seua dignitat i el seu protagonisme i, a poc a poc, els habitants de la Segarra tornen a girar-hi l'esguard i quelcom ens apunta que canvien les tornes, sigui perquè les futuristes enginyeries s'han revelat desvinculades del territori i han causat més desencís que esperança o potser perquè ens hem adonat del veritable valor del riu i el paisatge que defineix. Un seguit d'iniciatives centren l'atenció en el seu estudi i recuperació, com a element de valor educatiu per als joves, com a nexa d'unió cultural i motor turístic dels territoris que abraça i com a ingredient clau en la qualitat de la vida i el paisatge de la Segarra. El Projecte Rius, dins l'Agenda 21, el traçat de la Ruta dels Castells del Sió, l'ordenació de l'entorn de la font de Gàver, la publicació del catàleg de paisatge de les terres de Lleida, la definició del parc dels

secans del Sió i la recent neteja i desbrossament de la llera entre Sedó i Ribera (potser ben aviat entre Tarroja i Hostafrancs!), són algunes de les actuacions que ens permeten ser optimistes de cara al futur.

Hi ha encara molt camí a recórrer. Començant precisament per això, per recuperar el camí que, per costum i per legalitat, amb un ample de quinze pams des del jaç del riu, ha de poder ser lliurement transitable a peu, en bicicleta o a cavall, tenint ben present que la saviesa popular adverteix que “qui sembra el camí ral, perd lo gra i lo jornal”. La intervenció no consisteix en alçar castells en l’aire i tampoc és el descobriment de la sopa d’all, només cal veure com al Ripollès (via del Ter entre Sant Joan de les Abadesses i Setcases), a les Terres de l’Ebre (via verda de l’Ebre entre Benifallet i Tortosa) o a l’Empordà (camí del Muga entre Castelló d’Empúries i Empuriabrava), per posar alguns exemples, és una realitat. A més, la restauració i interpretació dels espais humits a la nostra comarca ja és quelcom constatable -i admirable- dins l’àmbit del Llobregós, amb espais tan evocadors com la bassa de Palouet, els patamolls de Granollers i les rutes d’interès natural senyalitzades entre Guissona, Biosca i Sanauja.

Per tant, cal aplaudir i encoratjar totes les iniciatives -privades i públiques- que fomentin la recuperació del riu Sió i que contribueixin a que les seves aigües tornin a tonificar els múscles encara encarcerats de l’altiplà segarreta. Ben segur que la Noguera ens ho agrairà, plorant amb més força si s’escau.

